

07 Hij/zij: Zwolse doorbijter

07 Hij/zij: Zwolse doorbijter

Wim Waanders blijft strijdlustig

Na zeven jaar opent boekhandel zijn deuren in de Broerenkerk

Wim Waanders

Buiten wapperen blauwe vaandels de Zwollenaar al enthousiast tegemoet. 'Waanders in de Broerenkerk opent in het voorjaar van 2013 haar deuren', staat erop. Binnen vertelt de man achter deze immense transformatie van kerk naar multifunctionele boekhandel zijn bijzondere verhaal. Het verhaal van een strijd die zeven jaar duurde. De goegemeente had overal een mening over; ambtenaren waren niet onwelwillend, maar passief; de begroting werd meer dan twee maal zo hoog; hij had slapeloze nachten en bij het woord monumenten- of welstandscommissie ontstaat er bij hem 'enige vechtlust'. Maar voorjaar of geen voorjaar, dit jaar gaat hij open, de Broerenkerk van Wim Waanders (69), inmiddels geworden tot een begrip in Zwolle en de uitgeverwereld.

Door Marianne Lamers

Toegegeven, zijn vrouw en vier dochters hebben de laatste jaren nog wel eens lijdzaam toe moeten kijken. En ook wel eens letterlijk mee moeten lijden: 'Als ik niet slaap, slaapt mijn vrouw ook niet. Zij zal blij zijn als het eindelijk af is.' Eerlijk gezegd had hij zelf ook gehoopt dat het project iets minder lang zou duren. Daarbovenop kwam in 2009 de teleurstelling van het niet kunnen verkopen van de gehele Waanders groep. Na de verkoop van alleen de uitgeverij en drukkerij, zag hij hoe de uitgeeftak steeds verder vervreemde van de boekhandel en kocht hij de naam terug. Hij begon weer een uitgeverij onder de oude familienaam. 'Ik dacht dat ik het op mijn 65e rustiger aan kon gaan doen, maar het tegendeel bleek waar.'

'Ik sterf in het harnas'

Niet dat hij op zijn lauweren wilde gaan rusten. De dag dat hij in 2008 in Frankrijk met gillende sirenes naar een ziekenhuis werd gebracht voor zijn hart, sterkte hem alleen maar in zijn levenslust: 'Even dacht ik: dit is het einde van het feest. Maar ik werd weer beter. Doorgaan dus.' Hij is 'niet iemand die achter de geraniums gaat zitten': 'Ik ben ook geen sportmens, alle energie kan naar mijn werk. Ik ben het type man dat in het harnas sterft.'

Familiebedrijf

Gelukkig heeft zijn familie ook wel begrip voor zijn doorzettingsvermogen: 'Ik ben al sinds mijn 19^e eigenaar van dit familiebedrijf dat al sinds 1836 naam maakt als boekhandel, uitgeverij en drukkerij. Ze snappen dat ik mijn verantwoordelijkheden heb.' Bovendien maakt een aantal leden van het gezin Waanders nu ook deel uit van het bedrijf: 'Mijn vrouw is mede-eigenaar, mijn dochter Marloes geeft onze kunstboeken weer uit en de één na oudste dochter gaat alles voor de Broerenkerk doen dat niet met boeken te maken heeft.'

**Meer weten over het
herbestemmen van kerken?**

**Kijk op de kennisbank:
[Dossier religieus erfgoed](#)**

Tijdens een rondgang in de kerk is zijn geestdrift moeilijk meer te stoppen. Ieder detail - de grafstenen aan de wand, de fresco's op de gewelven, de 18^e-eeuwse keukentegeltjes gered uit een sloop -, alles krijgt evenveel aandacht in zijn verhaal.

De geschatte begroting van 2 miljoen waarmee hij in 2005 begon, is inmiddels opgelopen tot 5 miljoen. En ja, daar zit ook veel eigen geld bij. Maar het is niet anders, hij is en blijft ondernemer. Hij is er nu aan begonnen: het moet af. Tegelijkertijd heeft dit project hem nederig gemaakt: 'Ik ben maar een fakkeldrager in de tijd. Wanneer ik er over twintig jaar niet meer ben, kan ik er niets meer over zeggen.' Het middeleeuwse geboortehuis van zijn oma uit 1854 op de Zwolse Grote Markt waar hij sinds 2009 weer kantoor houdt, is hem wat dat betreft dierbaarder: 'Dat is het wel en wee van mijn familiegeschiedenis, de Broerenkerk is het wel en wee van de gemeenschap. Het zou me veel waard zijn als mijn kleinkinderen ons huis in de familie kunnen houden.'

Ontmoetingsplek

Staan voor het kleurige, immens grote kunstraam voorin de kerk, heeft Waanders mooi zicht op het middenschip met achterin het gerestaureerde orgel en links in de zijbeuken de drie lichte verdiepingen die hij er onlangs inbouwde. Waanders wijst om zich heen: "Het moet een ontmoetingsplek worden, dat was het bij de opening van de kerk in 1466 ook al." Er komen niet alleen boeken. De bovenste verdieping bijvoorbeeld, direct onder het gewelf, waar de bezoeker de middeleeuwse voeg en de tientallen fresco's van dichtbij kan bestuderen, moet als platform dienen voor musea en instellingen uit het land die hun collectie willen presenteren.

'Vanavond is Rutte in Broeren'

Van het idee om er enkel en alleen een boekhandel te openen, is hij al lang afgestapt. Voorin de kerk moet een groot gedeelte daghoreca komen en in de avond zijn er podiumactiviteiten, lezingen en debatten: "Vanavond is Rutte in de Broeren", zie je het al voor je?' Het verdienmodel beslaat nog maar voor 50% boeken, daghoreca zal een groot aandeel vormen. Waanders raadt collega's aan om hetzelfde te doen: 'Dat klinkt gek, maar van de boekhandel in traditionele zin blijven er maar een paar bestaan, en dat enkel in agglomeraties met veel inwoners. Als je die niet hebt, dan maakt de traditionele boekhandel in mijn ogen geen kans meer.'

Sfeerproduct

Sterker nog, zegt Waanders, je publiek een breder aanbod van cultuur aanbieden, is de enige redding. Herbestemming leent zich daar bij uitstek voor: 'Oude gebouwen hebben sfeer en je kunt er meerdere functies bij elkaar brengen. Een boek is een cultuur- en een sfeerproduct, iets waar je emotie aan kunt beleven. Het is een ding dat je mooier kunt maken door bijvoorbeeld iets te doen aan zijn omgeving. Daar moeten uitgeverij en boekhandelaren zich bewuster van zijn.'

Broerenkerk

En dus zet Waanders de schijnwerpers op bijzondere details in zijn kerk. De drie meest bijzondere grafstenen die voor de verbouwing in de kerkvloer lagen, krijgen een ereplek aan de wand, met daarbij opgetekend hun verhaal. De geschiedenis achter de fresco's op de gewelven zal terugkomen in een boek dat Waanders binnenkort zal uitbrengen. En de keukentegeltjes die

een mevrouw op leeftijd in 1952 had gered bij de sloop van de tegen de kerk aangebouwde huisjes en kortgeleden aan Waanders toevertrouwde, krijgen een bijzonder plaatsje in een nis onder het glas in lood raam. Met op een bordje -uiteraard- het verhaal erachter.

Eigenlijk had hij begin jaren negentig al een kerk en daarna een postkantoor op het oog om zijn boekhandel in te vestigen, vertelt Waanders. Toen die koop om verschillende redenen niet door ging, kwam de Broerenkerk, even daarvoor volledig gerestaureerd, in beeld. Toch wachtte hij met het benaderen van het gemeentebestuur: 'Dat was toen nog een brug te ver, een boekhandel in een kerk.' Toen Selexyz in 2005 begon met de bouw van een boekhandel in de Dominicanenkerk in Maastricht, wist Waanders dat de tijd rijp was: 'Toen ik er impressies van liet zien, wist het hele college meteen wat ik wilde. Ze vonden het nog niet zo gek. Toen begon het gevecht.'

'Het heeft me niet altijd vrienden opgeleverd'

Waanders verkeek zich vooral op de mening van de Zwollenaren. 'Die vonden dat de kerk van de gemeenschap was, omdat hij altijd voor allerlei dingen werd gebruikt. Iedereen had er een mening over. Tegelijkertijd werd mijn ondernemerszin afgestraft: wie ben jij dat je denkt dat je een kerk kan hebben? Ik ben de laatste twee jaar gaan volharden: zo gaan we het doen en niemand bemoeit zich ermee. Anders kom ik er nooit. Dat heeft me niet altijd vrienden opgeleverd.'

Portretfoto's: Jerry van der Weert

Foto Broerenkerk: Mariël Kok

Meer interviews:

[Hij/zij: Mannen van as](#)

[Hij/zij: De matchmaker](#)

[Hij/zij: De grootherbestemmer](#)

Zie de [kennis- en projectenbank](#) voor meer informatie over de herbestemming van de Broerenkerk.

Rigide

Ook de overheid werkte niet altijd mee. 'Ambtenaren konden er maanden, soms jaren over doen om een procedure rond te krijgen. Ik heb het wel eens tegen ze gezegd: 'Als jullie zo rigide om blijven gaan met onze monumenten, vergeet dan herbestemming en sloop die dingen meteen, want het wordt alleen maar ellende zo'. En dan heeft hij het nog niet eens over de monumentencommissie die over alles een andere mening had. 'Dat terwijl ik zoveel boeken heb uitgegeven over monumenten waaruit mijn respect voor monumentenbeheer blijkt.'

Hij kijkt uit naar het moment van de opening: 'Dat iedereen zegt: 'Potverdorie, wat is het mooi geworden.' En dat het ook gebruikt wordt; de Broerenkerk moet deel uit gaan maken van de stad.' Uitrusten zit er daarna niet in: 'Ik heb nog wel een paar dingen die ik hierna wil gaan doen.' Hij lacht.